

УДК 94(477.7):070]:7.041(=411.16)

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2025/2.35>**Білівненко С. М.**

Запорізький національний університет

Петрова К. А.

Запорізький національний університет

СУСПІЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ЄВРЕЯ-КОРЧМАРЯ НА СТОРІНКАХ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано образ єврея-корчмаря на сторінках південноукраїнських періодичних видань другої половини ХІХ – початку ХХ століття. Зазначене питання розглядається в контексті формування міжетнічних стереотипів і державної інформаційної політики Російської імперії. Особливу увагу приділено специфіці формування громадської думки через офіційні й приватні періодичні видання, що функціонували на тернах Південної України.

Здійснено комплексний аналіз джерельної бази, до якої увійшли матеріали таких видань, як «Новоросійський телеграф», «Одесские новости», «Екатеринославские губернские ведомости» та «Юг». Виявлено, що незважаючи на невелику кількість згадок про євреїв-корчмарів у загальному обсязі публікацій, саме ці повідомлення мали підвищений емоційний потенціал і повторювали однакові стереотипні наративи. Саме ці публікації і формували в масовій свідомості образ єврея як винуватця морального й економічного занепаду селянства. У статті доведено, що ці наративи мали як глибоку історичну зумовленість (антисемітські упередження, закріплені у фольклорі й релігійних уявленнях), так і були інструментом політики імперської влади, зокрема у контексті впровадження державної винної монополії. Держава, здійснюючи інформаційний супровід алкогольної реформи, активно експлуатувала образ єврея-корчмаря як «зручного ворога», відповідального за алкоголізацію населення, що дозволяло владі позиціонувати себе як визволителя.

У підсумку констатується, що образ єврея-корчмаря був результатом поєднання історичних стереотипів, соціально-економічного конфлікту та маніпулятивної інформаційної політики. Дослідження робить внесок у вивчення механізмів формування образу «іншого» в українській пресі імперського періоду та поглиблює уявлення про функціонування етнічних образів у масовій свідомості кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Ключові слова: євреї, корчмар, Південна Україна, державна винна монополія, періодика.

Постановка проблеми. Вивчення міжетнічних взаємин в історичному контексті набуває особливої актуальності в умовах сучасних суспільно-політичних викликів, коли питання толерантності, національної пам'яті та взаєморозуміння між етнічними спільнотами стають частиною державної політики та суспільного дискурсу. Сучасні українські землі в різні часи заселялись представниками різних етнічних груп, що зумовило поліетнічність складу населення сьогоденної України. Однією з чисельних національних груп, що має давню історію проживання на теренах України, є євреї. За останнім Всеукраїнським переписом населення 2001 року на території України проживало 103,6 тис. євреїв, що складало 0,21% усього населення [13]. Єврейська громада в Україні має багатовікову історію співіснування з місцевим

населенням, яка була позначена як періодами взаємодії, так і конфліктів. Важливим чинником, що впливав на характер цього співіснування, була офіційна політика Російської імперії, яка свідомо сприяла формуванню стереотипного образу єврея, зокрема через контрольовані періодичні видання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початок дослідження історії єврейства в Україні було покладено у 70-х роках ХІХ століття українським публіцистом І. Г. Оршанським. У своїх публіцистичних працях, що пізніше були об'єднані в два томи «Євреї в России» та «Русское законодательство о евреях», автор розкриває питання суспільного, правового становища та економічної діяльності єврейського населення в смузі осілості [5, с. 6]. Відтоді дана тема зацікавила дослідників і до сьогодні залишається актуальною

в науковому просторі. Популярність корчмарства серед занять євреїв зумовила той факт, що майже кожне дослідження з різним ступенем глибини торкалося цього питання (В. О. Доценко [2], А. В. Морозова [5], І. М. Погребінська [11], Я. С. Хонігсман). Безпосередньо корчмарству серед євреїв Волинської, Подільської та Київської губерній присвячена робота Й. Петровського-Штерна [9]. Використовуючи фольклор, образ єврея, в тому числі єврея-корчмаря, змальовували О. Курочкін [4], В. Нахманович. Окремої уваги заслуговує дослідження етнокультурних відносин на Поділлі в другій половині XIX століття І. Олійник. Основним джерелом цієї роботи стало періодичне видання «Подільські єпархіальні відомості», на сторінках якого відображено корчмарство серед євреїв та ставлення українського селянства до єврея-шинкаря [8].

Отже, не дивлячись на майже півторасторічну історію вивчення євреїв України, корчмарська діяльність євреїв Півдня не була предметом окремого дослідження. Роботи ж, що побіжно розкривають дану проблематику, написані або без використання такого інформативного джерела як періодика, або мають географічну обмеженість, зумовлену поширенням самого періодичного видання.

Постановка завдання. Завданням дослідження є комплексний аналіз публікацій офіційних та приватних періодичних видань Південної України другої половини XIX – початку XX століття з метою виявлення суспільних уявлень про євреїв, зайнятих корчмарством.

Виклад основного матеріалу. Особливість Південної України полягає в тому, що по її території проходила смуга осілости євреїв, що включала Катеринославську, Херсонську та Таврійську губернії. Початок формування смуги осілости євреїв було покладено указом Катерини II від 23 грудня 1791 року, який уточнював можливі місця проживання нових підданих. Указ вийшов після скарг московського та смоленського купецтва та звинувачення євреїв у «підриві торгівлі» і містив у собі заборону євреям записуватись до купецтва у внутрішніх російських містах і портах [16].

Подальша законодавча діяльність царського уряду, що проявлялась в поступових правових обмеженнях євреїв, свідчила про намагання взяти під свій контроль економічну та громадську діяльність євреїв. У цьому питанні на боці уряду, побоюючись конкуренції з боку євреїв, виступало купецтво. Таким чином, найвпливовіші кола країни

плідно працювали над обмеженням прав євреїв, що стосовно корчмарства яскраво проявилось під час введення державної винної монополії.

Законодавчо обумовлене зосередженням євреїв в Катеринославській, Херсонській та Таврійській губерніях визначило наявність чималої кількості повідомлень стосовно євреїв-корчмарів в місцевих періодичних виданнях Одеси («Новоросійський телеграф», «Одесские новости»), Херсону («Юг») та Катеринославу («Екатеринославские губернские ведомости»).

Достатньо високий інформативний потенціал одеського періодичного видання «Новоросійський телеграф», оскільки на його сторінках неодноразово піднімалися злободенні питання та викривалися місцеві непорядки. Видання засноване 1875 року відомим публіцистом Михайлом Павловичем Озмідом, як щоденна політична, економічна та літературна газета [7, с. 1]. Завдяки своїм яскравим, сміливим публікаціям, виходячи в Одесі, видання отримало широку популярність по всьому півдню України.

Широким полем для досліджень є «Одесские новости» – щоденна політична, літературна, наукова та суспільна газета, заснована 1884 року; редакторами-видавцями були М. Г. Тульчинський, А. І. Черепенніков, А. П. Старков, А. Ерман та ін. Із 1893 року газета значно розширилась і вже на початок XX століття вважалася однією з найбільших провінційних газет [5].

«Екатеринославские губернские ведомости» (далі – «ЕГВ») виходили в Катеринославі (нині – Дніпро) з 1838 року та були офіційним органом Катеринославського губернського правління [11, с. 586]. Видання було першим в місті і довгий час залишалось єдиним, що значно сприяло його популярності.

«Юг» – херсонська щоденна науково-літературна, політична, сільськогосподарська та комерційна газета, заснована 1898 року в Херсоні українським археологом, краєзнавцем, публіцистом В. І. Гошкевичем. Будучи першим приватним виданням в Херсоні, «Юг» порівнювали з ковтком свіжого повітря.

Отже, джерельна база дослідження представлена як офіційними, так і приватними періодичними виданнями Південної України. Незважаючи на те, що дозвіл на відкриття та функціонування приватних видань давав уряд, який надалі контролював їх діяльність, на сторінках газет повсякчас з'являлись актуальні питання місцевості «на злобу дня». Зазначимо, що популярні видання у всьому південноукраїнському регіоні не тільки

відображали думку населення, але були і засобом формування громадської думки.

При дослідженні південноукраїнських періодичних видань були виокремлені повідомлення, що стосувалися пияцтва, алкоголізму та винної монополії. Серед усієї сукупності повідомлень вищезазначених видань лише в 7% згадуються євреї. Такий показник є низьким, щоб стверджувати про велику популярність даної тематики. Проте, під час дослідження було помічено цікавий факт. Повідомлення, що стосувалися євреїв, були настільки емоційно насиченими, що склалися враження про їх велику чисельність. Коли ж при підрахунках отримали малий відсоток, виникло питання «чому?» Зосередивши увагу на цих повідомленнях, було виявлено, що всі вони містять інформацію з однаковим оціночним змістом та однаковим емоційним забарвленням. Даний факт підтверджує підцензурність преси та замовницький характер повідомлень, адже повторення одного й того ж факту поступово викликає впевненість у його дійсності.

Інтерес до теми підвищився після прийняття рішення про введення державної винної монополії та безпосереднього її впровадження. До цього часу вищезгаданий відсотковий показник рівнявся майже нулю.

Образ єврея-корчмаря, який змальовувався на сторінках південноукраїнських періодичних видань, має історичну зумовленість. Чітка система антиєврейських поглядів у світі та Європі, зокрема, виникла з народженням християнства, представники якого звинувачували євреїв у боговбивстві та висували претензії на «істинне» тлумачення священних книг. Середньовічна ненависть до євреїв, що ґрунтувалася на релігійній нетерпимості та забобонах, передавалася у колективній пам'яті з покоління в покоління. Лише в XIX столітті під впливом просвітницьких ідей євреї де-юре отримали рівні з іншим населенням права.

У Російській імперії, де церква відігравала ключову роль у житті країни та впливала на політику, антисемітизм мав свої особливості. Головною відмінною рисою стала смуга осілості, що обмежувала євреїв у пересуванні, житті та економічній діяльності. Так, з кінця XVIII століття поступово складалася урядова антиєврейська політика, що надалі продукувала для євреїв обмежувальні законодавчі акти [15].

Євреї, переселяючись на українські землі, брали в оренду різні галузі господарства. Таким чином, євреї-орендарі стали посередниками між

українськими селянами та поміщиками. Звісно, що злиденне життя українського селянства викликало невдоволення, в першу чергу, орендарями [23, с. 46]. Ситуація загострювалась, і в 1881 році вилилась у хвилю єврейських погромів, що охопили переважно південь України. Справжня причина погромів полягала у боротьбі неєврейських робітників з євреями за робочі місця.

Крім того, обмеження євреїв щодо сфери діяльності, спонукало їх зайняти єдино можливі професії – такі, як торгівля, в тому числі горілчаними напоями, та лихварство, що посилювало ворожі настрої з боку населення. Отже, місцеве населення мало давні корені негативного ставлення до євреїв.

Серед усієї кількості повідомлень, що стосувалися євреїв та їх участі у торгівлі горілчаними напоями, 87% мають негативне забарвлення, тобто переважна більшість. Єврея-шинкаря порівнювали з павуком, що розкинув свої сіті, непомітно закабалив шляхом споювання та заборгованості цілі села [10, с. 2]. Таке порівняння є досить влучним для характеристики ситуації, адже більшість питних закладів і торгівля горілчаними напоями в цілому перебували в руках євреїв. У другій половині XIX століття євреї знайшли спосіб, як обійти законодавство, щоб і надалі утримувати горілчану справу в своїх руках. Справа в тому, що в 1881 році були введені в дію «Тимчасові правила», доповнені в 1882 році. Проект «Тимчасових правил» був розроблений Центральним комітетом для розгляду єврейського питання, створеним 1881 року в Петербурзі під головуванням товариша міністра внутрішніх справ Готовцева. Правила, відомі також під назвою Ігнатівські, забороняли євреям оселятися в селах, купувати та орендувати землю поза містами. Фактично євреї позбавлялися права торгівлі алкогольними виробами в селах та селищах. Виходом для євреїв стала підіменна торгівля. Євреї купували нерухомість та відкривали питні заклади на чуже ім'я, на це ж ім'я брали патент, а сидільця (торговець винної лавки) обирали з місцевого населення. І таких закладів була більшість. Єврей-складник, щоб забезпечити собі збут продукції, тримав підіменно 30–40 кабаків [20, с. 3].

Підіменна торгівля хоч і була рятівним кругом для євреїв, але передбачала матеріальні ризики. Сиділець міг привласнити чи розтринькати виручку, давати горілку в борг, що призводило до матеріальних втрат. Проте, притягнути сидільця до відповідальності було неможливо, адже сама угода з ним була незаконною [20, с. 3].

На сторінках преси євреям докоряли у їх ділових якостях. Їх називали верткими, спритними,

звинувачували в тому, що вони легко пристосовувалися до нових обставин та людей, швидко входили в роль та завжди і в усьому мали вигоду [20, с. 4].

Наступний приклад яскраво зображує сформований образ єврея-корчмаря, який також мав своє відношення до клієнтів. В одній зі статей «ЕГВ» влучно підмічено: «гарний російський корчмар – кровопивця, але кращий за нього – єврей-корчмар» [20, с. 4]. Головним звинуваченням було те, що єврей-корчмар нічим не гребував і не соромився жодних способів отримання вигоди.

До неприйнятних способів отримання вигоди автори повідомлень відносили, перш за все, улешування та вмовляння до пиття. Якщо корчмар помічав людину з грошима, то докладав максимум зусиль, щоб всі вони залишились у корчмі. Тут в хід йшли і лестощі, і пригощання (мається на увазі пригощання гостем інших відвідувачів закладу), і всілякі домішки. Лестощами власник добивався розслабленого стану гостя, завойовував його довіру. Гість у такому стані, сповідуючись про своє життя, міг випити чимало. Пригощання гостем відвідувачів закладу свідомо відбувалося лише зі святкової нагоди. Як тільки в корчмі з'являлась людина з грошима, обов'язково знаходились компаньйони, які не проти були, щоб їх пригостили. Такі компаньйони були у змові з власником закладу на взаємовигідних умовах: власник отримував від гостя напідпитку більшу виручку, а компаньйон випивав за чужий рахунок. Питні заклади часто славились домішками, які змушували відвідувачів пити до безпам'ятства, а на ранок приходити за наступною порцією [12, с. 2]. Таким чином, людина могла провести в корчмі кілька днів, доки не кінчалися гроші.

Для тих, хто грошей не мав, також знаходилося місце в корчмі. Їм пропонувалося пити в борг, в заклад речей, навіть одягу [20, с. 4]. На сторінках видань знаходимо повідомлення, що свідчать, як людина пропивала існуюче майно, худобу і, навіть, майбутній врожай [12, с. 2]. Це і було головною причиною звинувачень корчмарів у збіднінні народу, який ніс до корчми останню копійчину і, навіть, більше.

У той же час державні діячі вдало використали народне невдоволення євреями-корчмарями для власної вигоди, використовуючи цензуру під час звітування про хід державної винної монополії. Раніше вже повідомлялося, що сплеск викривальних повідомлень щодо корчмарства припадає на період розробки та впровадження державної винної монополії. Сутність реформи полягала в тому, що торгівля горілчаними виробами

переходила у відання держави. Відповідно, уряд ніс відповідальність за впровадження монополії. На сторінках південноукраїнських періодичних видань хід реформи висвітлювався активно. Спроби урядовців використати народне невдоволення корчмарями, в тому числі євреями, яскраво простежується у повідомленнях офіційних осіб, представників держави.

По-перше, ще на стадії прийняття рішення про введення державної винної монополії наголошувалося на головній перешкоді реформи – засиллі євреїв у горілчаній торгівлі, яке міцно вкорінилося на Півдні України. Подібні повідомлення завчасно попереджали про складнощі проведення реформи, виправдовували її поступовість та повільний темп.

По-друге, з початком реформи, коли про будь-які результати було говорити зарано, кожна газета майоріла повідомленнями про найголовнішу перемогу державної винної монополії – усунення від торгівлі горілчаними напоями євреїв. Таким чином, політика уряду полягала в запевненні народу в неодоленості споконвічного зла в образі єврея-корчмаря, щоб потім урочисто оголосити про свій грандіозний успіх на цій ниві. Завдяки такому прийому з боку уряду можна було сподіватись на підвищення популярності реформи серед населення та зростання довіри до урядових дій.

По-третє, євреї отримували конкретні звинувачення у перешкоджанні введення реформи, як-то захоплення дрібної розмінної монети, необхідної в казенних винних лавках для видачі решти, а також при обміні порожніх пляшок [6, с. 2]. Авторі повідомлень запевняли, що ця обставина підриває діяльність казенних винних лавок.

Окрім корчмарства, євреїв звинувачували у перешкоджанні діяльності товариств для боротьби з пияцтвом, створення яких передбачалося реформою державної монополізації алкогольної торгівлі. Завдання товариств полягало у сприянні зменшення пияцтва серед населення. Кошти товариств складались з державних дотацій, членських внесків та благодійних зборів. Розподіл коштів був каталізатором поляризації поглядів членів товариства на доцільність їх використання. Одна з таких ситуацій зображена в газеті «Новоросійський телеграф», на сторінках якої розгорнулася міжособна боротьба членів Одеського товариства для боротьби з пияцтвом. Одне угруповання представляв голова ради одеського товариства А. І. Яришкін і його прибічники, друге – секретар ради товариства А. Л. Рапопорт, помічник секретаря А. Є. Балабан та ще кілька членів товариства,

які виявилися євреями. Видання публікувало статті лише А. І. Яришкіна, за словами якого «два євреї, члени Одеського товариства для боротьби з пияцтвом, уповноважені невідомо ким, ратують за невідкладну необхідність перевести діяльність товариства на нові засади, за якими можна було б легко, прикриваючись прапором боротьби з народним пияцтвом, робити свої справи, пускати пил в очі, щоб підняти власний авторитет показною суспільною діяльністю» [18, с. 2].

Через непорозуміння між членами одеського товариства, бойкот засідань ради, оскарження планів, рішень та звітів діяльності товариства в роботі ради виникала двомісячна перерва. З цього приводу редакція газети публікувала заяву А. І. Яришкіна, який в переборах діяльності товариства звинувачувала секретаря ради товариства А. Л. Рапопорта, якого називає агентом, повіреним та представником різних торгових фірм, помічника секретаря А. Є. Балабана та «самозваних голів-узурпаторів» І. Л. Негоїцького та Н. К. Паного [3, с. 2].

Дослідивши південноукраїнські періодичні видання, спостерігаємо однобічність та схожий оціночний характер участі євреїв у алкоголізації населення та у боротьбі з пияцтвом. Виокремлено два фактори, що безпосередньо вплинули на змальований в періодиці образ єврея-корчмаря. У першу чергу, слід враховувати негативне ставлення населення до діяльності євреїв, яке має історичну зумовленість. По-друге, слід розглядати цензуру як інструмент державної політики, яка під час впровадження державної винної монополії

використовувала образ єврея для прикриття можливих невдач. Поєднання обох факторів дало можливість створити образ лукавого єврея-корчмаря, що змушував людину нести останню копійчину до корчми.

Не дивлячись на всезагальне негативне відношення, що простежується у виданнях, все-таки в 13% повідомлень євреї згадуються у позитивному світлі. Ці повідомлення стосуються виключно їх тверезого способу життя, наголошують, що єврея менш за все можна зустріти напідпитку [14, с. 4], або стверджують, що у євреїв взагалі немає пияцтва [17, с. 2]. Всі повідомлення різними словами передають одну суть – євреї не зловживають алкоголем.

Висновки. Проаналізувавши повідомлення південноукраїнських періодичних видань, було виявлено, що переважна їх кількість негативно змальовували єврея як корчмаря. Він постає в образі мучителя українського народу, як такого, що споює, труїть та обкрадає і без того злиденне населення. Крім того, було виявлено, що сплеск повідомлень про корчмарство євреїв припадає на період впровадження державної винної монополії, яка мала на меті передати торгівлю алкогольними виробами у відання держави та попутно ліквідувати пияцтво серед населення. Під час реформи держава вдало використала народні настрої у власних інтересах, спочатку запевнивши народ в засиллі євреїв-корчмарів та необхідності державної монополізації торгівлі горілчаними виробами, а потім звинувативши євреїв у проблемах впровадження реформи.

Список літератури:

1. Аванесян Д. З. Минувшина в уподобаннях населення Степової України кінця XIX ст. (за матеріалами «Екатеринославских губернских ведомостей»). *Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів*. Т. 19 (1). Київ, 2009. С. 585–593.
2. Доценко В. О. Російське імперське законодавство щодо євреїв кінця XVIII – XIX ст. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 228. С. 38–40.
3. К деятельности одесского общества для борьбы с пьянством. *Новороссийский телеграф*. 1896. № 6969. С. 2.
4. Курочкін О. Образ єврея в драматично-ігровому фольклорі українців (до проблеми етнічної ідентифікації). *Народна творчість та етнографія*. 2008. № 6. С. 31–41.
5. Морозова А. В. Єврейське населення Лівобережної України (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01. Харків, 2005. 24 с.
6. О положении продавцев в казенных винных лавках. *Новороссийский телеграф*. 1896. 6890. С. 2.
7. [Оголошення про підписку на газету]. *Новороссийский телеграф*. 1896. № 6671. С. 1.
8. Олійник І. Відображення етнокультурних взаємин на Поділлі в другій половині XIX століття за матеріалами періодики. *Етнічна історія народів Європи*. 3003. Вип. 15. С. 51–55.
9. Петровський-Штерн Й. Право на чарку: корчми, шинкарі і горілчана війна у штетлі (Волинська, Подільська та Київська губернії, 1790–1840). *Judaica Ukrainica*. 2013. № 2. С. 58–79.
10. По поводу запрещения евреям торговли водкой. *Новороссийский телеграф*. 1896. № 6815. С. 2.
11. Погребінська І. М. Смуга осілості. *Євреї України: історія, культура, традиції* : зб. наук. праць. Київ, 1997. С. 60–66.

12. Последние дни перед казенной монополией. *Новороссийский телеграф*. 1896. 6834. С. 2.
13. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. *Державний комітет статистики України* : офіційний сайт. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 25.06.2025).
14. Русский человек. Пьяное состояние русского человека. *Екатеринославские губернские ведомости*. 1888. № 57. С. 4.
15. Черемісін О. В. Образ євреїв в міському просторі півдня України у подорожніх путівниках мандрівників кінця XVIII – першої половини XIX ст. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2020. Vol. 3 (55). С. 16–22. URL: <https://surli.cc/ifwwzy> (дата звернення: 20.06.2025).
16. Щербак Н. О. Єврейське питання у внутрішній політиці царизму наприкінці XVIII – у першій чверті XIX ст. *Український історичний журнал*. 2004. № 6. С. 16–26.
17. Эн. Водка и пьянство. *Екатеринославские губернские ведомости*. 1897. С. 2–3.
18. Ярышкин А. К деятельности одесского общества для борьбы с пьянством. *Новороссийский телеграф*. 1896. № 6949. С. 2.
19. Яшин В. О. Підприємницька діяльність єврейства південноукраїнських земель в середині та другій половині XIX ст. *Гуманітарний журнал*. 2013. № 4. С. 30–43.
20. N. Наш кабак. *Екатеринославские губернские ведомости*. 1894. № 215. С. 3–4.

Bilivnenko S. M., Petrova K. A. PUBLIC PERCEPTIONS OF THE JEWISH INNKEEPER ON THE PAGES OF SOUTHERN UKRAINIAN PERIODICALS IN THE SECOND HALF OF THE 19TH – THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

The article analyzes the image of the Jewish innkeeper as represented in Southern Ukrainian periodicals of the second half of the 19th and the early 20th centuries. This issue is examined in the context of the formation of interethnic stereotypes and the information policy of the Russian Empire. Special attention is paid to the specific mechanisms through which public opinion was shaped via official and private periodicals operating in the territory of Southern Ukraine.

A comprehensive analysis of the source base is conducted, including materials from such publications as “Novorossiysky Telegraph”, “Odesskiye Novosti”, “Ekaterinoslavskie Gubernskie Vedomosti”, and “Yug”. It is revealed that, despite the relatively small number of references to Jewish innkeepers in the total volume of publications, these particular reports carried heightened emotional content and reproduced consistent stereotypical narratives. These publications played a key role in forming a public perception of the Jew as the main culprit behind the moral and economic decline of the peasantry. The article demonstrates that these narratives had both deep historical roots (antisemitic prejudices embedded in folklore and religious beliefs) and served as a tool of imperial policy—particularly in the context of implementing the state alcohol monopoly. As part of its information campaign accompanying alcohol reform, the state actively exploited the image of the Jewish innkeeper as a “convenient enemy” allegedly responsible for the spread of alcoholism, which allowed the authorities to position themselves as liberators.

In conclusion, the image of the Jewish innkeeper is shown to be the product of a combination of historical stereotypes, socio-economic conflict, and manipulative information policy. The study contributes to the understanding of mechanisms for constructing the image of the “Other” in the imperial-era Ukrainian press and deepens knowledge of the function of ethnic representations in the mass consciousness of the late 19th and early 20th centuries.

Key words: Jew, innkeeper, Southern Ukraine, state alcohol monopoly, periodicals.